

Obsah

ÚVOD	9
1 EDUKACE V SYSTÉMECH ZDRAVOTNÍ PÉČE	11
1.1 Společenské, politické, ekonomické a právní determinanty edukace	11
1.1.1 Zdravotní politika a její cíle	11
1.1.2 Národní program ZDRAVÍ 2020	12
1.1.3 Ochrana veřejného zdraví	12
1.1.4 Právní rámec edukace – právo na informace	13
1.1.5 Kvalita zdravotní péče - akreditační standardy - požadavky na edukaci pacientů.....	16
1.1.6 Informovanost pacientů - stanovisko Mezinárodní rady sester (ICN)	18
1.2 Historický pohled na edukační roli sester	19
1.2.1 Anglie - 19. století.....	19
1.2.2 Československo - období let 1918 – 1945	20
1.2.3 Československo - období let 1945 – 1989	23
1.2.4 Československo - období po roce 1989	26
1.3 Definice a vymezení pojmů v edukačním procesu	28
1.3.1 Edukace a edukační proces	28
1.3.2 Edukační realita – procesy, konstrukty, prostředí	29
1.3.3 Pedagogika jako společenská věda o výchově	30
1.3.4 Pojmy: pedagogika, výchova, vzdělávání, vzdělání	30
1.3.5 Pojmy: didaktika, vyučování, učení	32
1.3.6 Pojmy: vědomosti, dovednosti, návyky, kompetence	34
1.3.7 Pojmy: schopnosti, nadání, inteligence	37
1.3.8 Pojmy: andragogika, gerontagogika.....	37
1.3.9 Pojmy: klient, pacient, zákazník, edukant, edukátor.....	38

1.3.10	Pojmy: compliance, kooperace a adherence	39
2	EDUKAČNÍ PROCES V OŠETŘOVATELSKÉ PRAXI.....	41
2.1	Edukace jako kompetentní intervence/zásah sestry	41
2.1.1	Edukační činnost sester stanovená vyhláškami MZ SR a MZ ČR. 41	
2.1.2	Účel, prospěšnost, potenciál a cíle edukace	42
2.1.3	Role sestry jako učitele/edukátora	43
2.1.4	Komunikace - základní partnerská interakce v edukaci.....	46
2.1.5	Etické a profesní hodnoty - základ edukační role sestry	48
2.2	Edukační proces jako metoda kooperace s klienty/pacienty.....	49
2.2.1	Rámec edukační činnosti sester v systému zdravotní péče.....	50
2.2.2	Fáze edukačního procesu	53
2.2.3	Diagnostika edukačních potřeb klientů/pacientů	54
2.2.4	Vztah edukačního a ošetrovatelského procesu.....	57
2.2.5	Edukace odlišných subjektů v odlišném prostředí	58
2.2.6	Dokumentace edukace	59
2.2.7	Bariéry a překážky v edukačním procesu	60
2.3	Faktory ovlivňující schopnost subjektů spolupracovat při edukaci	63
2.3.1	Věkové zvláštnosti klientů/pacientů	66
2.3.2	Vztah zdravotního stavu klienta/pacienta a edukace.....	69
2.3.3	Sociální a transkulturní aspekty edukace	72
2.3.4	Motivační faktory subjektu k učení a schopnost učit se.....	74
2.3.5	Pozornost a faktory ovlivňující koncentraci na učení	75
2.3.6	Styly učení subjektu v edukačním procesu	77
3.1	Behaviorální teorie učení	80
3.1.1	Klasické podmiňování podle I.P. Pavlova (1849 – 1936).....	81
3.1.2	Operační podmiňování podle B. F. Skinnera (1904-1990) a E. L. Thorndika (1874-1949).....	81

3.1.3 Aplikace behaviorálních teorií v edukaci klientů/pacientů	82
3.2 Kognitivní teorie učení.....	83
3.2.1 Konstruktivistická teorie učení podle J. S. Brunera (1915 dosud) .	83
3.2.2 Recepční model učení podle D. Ausubela (1918 – 2008).....	84
3.2.3 Fáze učení a události vyučování podle R. Gagné (1916 – 2002) ...	85
3.2.4 Model učení se zvládáním podle B. S. Blooma (1913 – 1999).....	87
3.2.5 Teorie kognitivního vývoje podle J. Piageta (1896–1980)	88
3.2.6 Aplikace kognitivních teorií v edukaci klientů/pacientů.....	91
3.3 Teorie sociálního učení	92
3.3.1 Sociálně kognitivní teorie učení podle A. Bandury (nar. 1925).....	92
3.3.2 Aplikace teorie sociálního učení v edukaci klientů/pacientů	96
3.4 Psychodynamické teorie učení.....	97
3.4.1 Psychoanalytická teorie podle S. Freuda (1856–1939).....	97
3.4.2 Psychosociální teorie vývoje podle E. H. Eriksona (1902 – 1944)	100
3.4.3 Aplikace psychodynamických teorií v edukaci klientů/pacientů .	103
3.5 Humanistické teorie učení.....	105
3.5.1 Teorie motivace – hierarchie lidských potřeb podle A. H. Maslowa (1908-1970).....	106
3.5.2 Humanistická psychoterapie podle C. R. Rogerse (1902 - 1987)	111
3.5.3 Aplikace humanistických teorií v edukaci klientů/pacientů	117
3.7 Teorie edukačních cílů/učebních výstupů.....	119
3.7.1 Teorie edukačních cílů/učebních výstupů podle B. S. Blooma (1913 – 1999).....	119
3.7.2 Vztah edukačních cílů - učebních výstupů a jejich hodnocení	121
3.7.3 Aplikace teorie edukačních cílů/učebních výstupů v edukaci klientů/pacientů.....	124

3.8 Edukační metody	130
3.8.1 Vybrané příklady klasifikace edukačních metod	130
3.8.2 Aplikace vybraných edukačních metod v edukaci klientů/pacientů.....	133
3.9 Didaktické prostředky a pomůcky	138
4. PŘEDPOKLADY EFEKTIVNÍ EDUKACE V OŠETŘOVATELSKÉ PRAXI.....	140
4.1 Profesionální model edukace	140
4.1.1 Kritické myšlení – klíčová kompetence sester.....	141
4.1.2 Konstruktivistické pojetí výuky v pregraduálním studiu	142
4.1.3 Posuzování kritického myšlení v pregraduálním studiu ošetrovatelství	144
4.1.4 Rozvoj kritického myšlení v přípravě studentů na edukační roli.	145
4.1.5 Stanovení učebních výstupů v přípravě studentů na edukační roli	146
4.2 Edukační plán – nástroj hodnocení rozvoje kritického myšlení u studentů.....	147
4.2.1 Předpoklady na straně studenta a klienta/pacienta/rodiny	148
4.2.2 Studijní pomůcky a materiály	148
4.2.3 Nástroje pro posuzování učebních výstupů u studentů	149
5 SHRNUTÍ ZÁSAD A PRAKTICKÝCH ASPEKTŮ EDUKACE KLIENTŮ/ PACIENTŮ	151
5.1 Zásady edukace.....	151
5.2 Praktický postup při edukaci.....	152
5.3 Edukace a proces změny	153
5.4 Jak pomoci klientům/pacientům ke změně chování.....	153
5.5 Postup, který pomůže sestře orientovat se ve svých aktivitách.....	154
5.6 Sestra v roli edukátorky	154

5.7 Schopnost vykonávat edukační činnost	155
5.8 Edukační proces jako součást ošetrovatelského procesu	156
5.9 Jak předcházet chybám při edukaci.....	156
5.10 Rámec základních principů edukace	157
LITERATURA	159
SEZNAM ZKRATEK	173
SEZNAM TABULEK.....	175
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	176
PŘÍLOHY	177
Příloha 1. <i>Akreditační standardy SAK ČR platné pro nemocnice od 1. 1. 2014 explicitně vymezují edukaci v součástech II. a III.</i>	177
Příloha 2. <i>Kompetence a kritéria jejich dosažení v Doméně2: Komunikace a interpersonální vztahy.</i>	179
Příloha 3. <i>Kompetence a kritéria jejich dosažení v Doméně1: Profesní a etické hodnoty.</i>	182
Příloha 4. <i>Ošetrovatelské diagnózy NANDA-I: Nedostatečné znalosti a Snaha zlepšit znalosti.</i>	186
Příloha 5. <i>Ošetrovatelská diagnóza NANDA-I: Noncompliance</i>	187
Příloha 6. <i>Orientační struktura edukačního záznamu</i>	189
Příloha 7. <i>Přehled hlavních charakteristik teorií učení</i>	191
Příloha 8. <i>Příklad kritérií rozšířeného integrovaného plánu pro posuzování rozvoje kritického myšlení</i>	194
Příloha 9. <i>Položky 11 oblastí M. Gordonové“Funkční typy zdraví“ k posouzení stavu zdraví klienta/pacienta</i>	196